

**TAARIFA KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA WAZIRI MKUU
(TUME YA KUDHIBITI UKIMWI TANZANIA) KWA MWAKA WA FEDHA
2022/2023 PAMOJA NA MAONI NA USHAURI WA KAMATI KUHUSU
MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

---

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya
Kanuni za Kudumu Bunge
Toleo la Februari, 2023]*

YALIYOMO

YALIYOMO	1
VIELELEZO	2
SEHEMU YA KWANZA	3
1.0 UTANGULIZI	3
SEHEMU YA PILI	4
2.0 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023 NA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024.....	5
2.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	5
2.2 Uchambuzi kuhusu Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati	6
2.3 Uchambuzi wa yaliyobainika wakati wa Ziara ya Kamati.....	7
2.3.1 Mafanikio yanayopatikana kufuatia uwepo wa vituo vya Uangalizi na Matunzo(CTC)	8
2.3.2 Changamoto zilizopo katika Vituo vya Uangalizi na Matunzo (CTC)	9
2.4 Uchambuzi kuhusu Upatikanaji wa Fedha	10
2.4.1 Upatikanaji wa Fedha za Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) - Fungu 92 kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	10
2.4.2 Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti Ukimwi (Aids Trust Fund - ATF)	12
3.0 UCHAMBUZI WA MPANGO WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA WA 2023/2024	14
3.1 Mapitio ya Makadirio ya Fedha kwa Mwaka 2023/2024.....	14
3.1.1 Fedha zinazoombwa kwa ajili ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI – Fungu 92.....	14
3.1.2 Ulinganisho wa Fedha zilizoidhinishwa Mwaka 2022/2023 na Fedha zinazoombwa Kuidhinishwa 2023/2024.....	15
SEHEMU YA TATU.....	19
4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	19
4.1 Upatikanaji wa fedha za ndani kwa ajili ya afua za UKIMWI.....	19
4.2 Mfuko wa Taifa wa UKIMWI (AIDS Trust Fund - ATF)	20
4.3 Sera ya UKIMWI ya Mwaka 2001	20
4.4 Utekelezaji wa Afua za UKIMWI	20
5.0 HITIMISHO	23

VIELELEZO

KIELELEZO NA. 1:	Mchanganuo wa Fedha zilizoidhinishwa na Fedha zilizopokelewa kwa kipindi cha kuanzia Julai 2022 hadi Februari 2023:	14
KIELELEZO NA. 2:	Fedha Zinazoombwa Kuidhinishwa kwa Mwaka 2023/2024.....	17
KIELELEZO NA. 3	Ulinganisho wa Bajeti ya Mwaka 2022/2023 na 2023/2024.....	17

**TAARIFA KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA WAZIRI
MKUU (TUME YA KUDHIBITI UKIMWI TANZANIA –TACAIDS) KWA
MWAKA WA FEDHA 2022/2023 PAMOJA NA MAONI NA USHAURI
WA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, awali ya yote, napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia afya njema na kutukutanisha kwa mara nyingine katika Mkutano huu wa Kumi na Moja wa Bunge la Kumi na Mbili, kwa lengo la kutekeleza masharti ya Kanuni ya 118 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023 naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu-Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) – **Fungu 92** kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 pamoja na Maoni na Ushauri wa Kamati kuhusu Makadirio ya Matumizi ya Fungu hilo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, kama zilizvyo Kamati nyingine za kisekta, kifungu cha 7(1) (a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, pamoja na majukumu mengine, Kamati ya Afya na Masuala ya

UKIMWI inajukumu la kushughulikia Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania. Katika kutekeleza jukumu hilo, mnamo tarehe 23 Machi, 2023, Kamati ilichambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Matumizi ya **Fungu 92** – Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (*TACAIDS*) kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, baada ya uchambuzi wa kina wa Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya (**Fungu 92**), naomba kutoa taarifa ya Kamati inayofafanua mambo makubwa matatu (3) yafuatayo: -

- (a) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (*TACAIDS*) kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- (b) Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (*TACAIDS*) kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na
- (c) Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati kwa Fungu 92.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023 NA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

2.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, ili kuliwezesha Bunge kufuatilia utekelezaji wa bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na kushauri ipasavyo kuhusu makadirio ya matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilifanya uchambuzi wa wasilisho la Serikali kuhusu mambo makuu matatu (3) ambayo ni:

- (a) Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati uliotolewa wakati wa bajeti ya Mwaka wa Fedha 2022/2023;
- (b) Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022; na
- (c) Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 yanatokana na Kamati kufanya mapitio ya mambo makuu yafuatayo: -

- (a) Uzingatiaji wa maoni na ushauri uliotolewa na Kamati Bungeni wakati wa kujadili Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu: **Fungu 92** - Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;

- (b) Hali ya upatikanaji wa Fedha hadi kufikia mwezi Februari, 2023; na
- (c) Utekelezaji wa malengo yaliyokuwa yamewekwa kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi huo ulilenga kuliwezesha Bunge kujiridhisha na utoshelevu wa utekelezaji wa mipango na mwenendo wa matumizi, ikilinganishwa na madhumuni ya Bunge kuidhinisha bajeti husika.

2.2 Uchambuzi kuhusu Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, ili kujiridhisha na namna Serikali inavyozingatia ushauri wa Kamati unaotolewa katika Bunge lako Tukufu, Kamati ilichambua taarifa iliyowasilishwa kuhusu utekelezaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa wakati wa kujadili Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu; Fungu 92 – Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania.

Mheshimiwa Spika, maoni na ushauri uliokuwa umetolewa na Kamati kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 ulihusu maeneo makuu manane (8) ambayo ni: -

- i) Upatikanaji wa Fedha za ndani kwa ajili ya afua za UKIMWI;
- ii) Kuanzisha vyanzo vya Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti UKIMWI (*AIDS Trust Fund – ATF*);
- iii) Upimaji wa VVU na Tohara ya hiari ya kitabibu kwa Wanaume;
- iv) Mkazo wa Utekelezaji wa afua za UKIMWI;

- v) Kampeni maalum kwenye Mkoa ambayo ina maambukizi zaidi ya kiwango cha kitaifa cha asilimia 4.7;
- vi) Ufuatiliaji wa WAVIU ili kuhakikisha hawakatishi matumizi ya dawa;
- vii) Kuendelea kutolewa kwa elimu kuhusu unyanyapaa na ukatili wa kijinsia; na
- viii) Kuwezesha na kuhamasisha Kamati za UKIMWI za vijiji ili kusaidia mapambano dhidi ya UKIMWI;

Mheshimiwa Spika, naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, baadhi ya ushauri umezingatiwa na kutekelezwa na ushauri mwingine unaendelea kutekelezwa.

2.3 Uchambuzi wa yaliyobainika wakati wa Ziara ya Kamati

Mheshimiwa Spika, Kwa Mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, Kanuni ya 117 (1), Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI ilifanya ziara za ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyopo katika mkoa wa Iringa, Mbeya na Songwe. Ukaguzi huu ulifanyika kuanzia tarehe 14 hadi 19 Machi 2023. Katika ziara hiyo, Vituo vya Uangalizi na Matunzo (*Care and Treatment Centre (CTC)*) vilivyopo katika hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Iringa, Hospitali ya Rufaa Mkoa wa Mbeya na Hospitali ya Wilaya ya Mbozi- Mkoa wa Songwe vilikaguliwa.

Mheshimiwa Spika, katika ziara hiyo, Kamati ilibaini kuwa yapo mafanikio na changamoto mbalimbali na hivyo kutoa ushauri wa namna ya kukabiliana na changamoto zilizoripotiwa.

2.3.1 Mafanikio yanayopatikana kufuatia uwepo wa vituo vya Uangalizi na Matunzo(CTC)

- i) Kupungua kwa maambukizi ya VVU kutoka kwa mama wajawazito kwenda kwa mtoto kwani vituo hivi vinatekeleza mkakati wa utoaji wa huduma za upimaji na utoaji wa tiba za ARV kwa wajawazito na wanaonyonyesha wenye maambukizi ya VVU. Kwa mfano, katika hospitali ya Wilaya ya Mbozi- Mkoa wa Songwe, kati ya watoto 184 waliozaliwa na akina mama wenye maambukizi ya VVU, watoto 2 sawa na asilimia 1.08 waligundulika kuwa na maambukizi ya VVU na kuunganishwa kwenye huduma za matibabu na matunzo;
- ii) Kupunguza upotevu wa wateja wanaotumia huduma, hili limewezekana kwa kuwatumia wakili - tiba, mama mwambata na watoa huduma ngazi ya jamii ambao husaidia kutafuta wateja waliopotea; na
- iii) Kuongeza hamasa kwa kuanzisha huduma za kliniki baada ya saa za kazi, hii imesaidia kuhamasisha wanaume kuwa wafuasi wa

dawa na imeboresha mahudhurio pamoja na upimaji.

2.3.2 Changamoto zilizopo katika Vituo vya Uangalizi na Matunzo (CTC)

Mheshimiwa Spika, bado kumeendelea kuwepo na changamoto mbalimbali katika kuhakikisha kuwa asilimia 95-95-95 zinafikwa ifikapo 2030. Changamoto hizo ni pamoja na; -

- i) Unyanyapaa kwenye jamii hali inayosababisha baadhi ya wateja kutokuhudhuria kliniki na kuacha dawa. Katika baadhi ya vituo vilivyotembelea na Kamati kama vile kituo cha uangalizi na matunzo kilichopo hospitali ya Wilaya ya Mbozi- Mkoa wa Songwe, Kamati imebaini kuwa elimu ya UKIMWI bado haijafikia jamii ipasavyo na hivyo kusababisha unyanyapaa kwani baadhi yao huwatenga WAVIU kwa sababu ya kuona ni watu wenye dhambi na wazinifu. Vilevile, unyanyapaa wa mtu mwenyewe kwa kuamini kuwa kujulikana kuwa na VVU ni aibu na fedheha;
- ii) Wateja wa dawa za kurefusha maisha kuhama sehemu wanazopata huduma bila kutoa taarifa jambo ambalo linasababisha kupotea katika mfumo wa ufuatiliaji;

- iii) Kiwango kidogo cha upimaji wa VVU kwa wanaume kwani wengi wamekuwa waoga wa kupima na kujua afya zao; na
- iv) Mwamko mdogo wa kutekeleza afua ya tohara kwa wanaume ili kuzuia maambukizi ya VVU.

2.4 Uchambuzi kuhusu Upatikanaji wa Fedha

2.4.1 Upatikanaji wa Fedha za Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) - Fungu 92 kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichambua taarifa ya hali ya upatikanaji wa fedha kwa lengo la kujiridhisha ni kwa kiwango gani fedha hizo zilizoidhinishwa na Bunge lako Tukufu zimetolewa ili kuwezesha utekelezaji wa malengo na vipaumbele vya Tume.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha wa 2022/23 Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania iliidhinishiwa bajeti ya jumla ya **Shilingi 14,981,224,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Fedha za Maendeleo. Kati ya fedha hizo **Shilingi 2,979,018,000.00** ni Matumizi ya Kawaida yenye kujumuisha Mishahara **1,766,272,000.00** na **Shilingi 1,212,746,000.00** Matumizi Mengineyo. Aidha, fedha za Miradi ya Maendeleo ni **12,002,206,000.00** ambapo kati yake fedha za ndani ni **Shilingi 1,880,000,000.00** na fedha za nje ni **Shilingi 10,122,206,000.00**.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa, hadi kufika mwezi Februari 2023, Tume ilikuwa imepokea kiasi cha **Shilingi 8,321,152,143.28** sawa na asilimia **55.54** ya Bajeti yake yote. Kati ya fedha hizo zilizopokelewa fedha za Matumizi ya Kawaida jumla ni **Shilingi 1,694,695,522.28** sawa na **asilimia 56.89** ya fedha zote za Matumizi ya Kawaida zilizotengwa. Kati ya fedha za Matumizi ya Kawaida zilizotolewa Mishahara ni **Shilingi 1,084,474,722** sawa na **asilimia 61.40** ya fedha zote za Mishahara zilizoidhinishwa; na Matumizi Mengineyo zimetolewa **Shilingi 610,220,800** sawa na **asilimia 50.32** ya fedha zote za Matumizi ya Kawaida zilizoidhinishwa.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Fedha za Maendeleo, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa hadi kufika mwezi Februari 2023, kati ya **Shilingi 12,002,206,000.00** zilizoidhinishwa, zimepokelewa **Shilingi 6,626,456,621.00** sawa **asilimia 55.21** ya fedha za maendeleo zilizokuwa zimeidhinishwa na Bunge lako Tukufu. Fedha hizi za Maendeleo zilizotolewa zinajumuisha Fedha za Ndani **Shilingi 940,000,000.00** sawa na **asilimia 50** ya Fedha za Ndani zilizoidhinishwa; pamoja na Fedha za Nje **Shilingi 5,686,456,621.00** sawa na **asilimia 51** ya Fedha zote za Nje za Maendeleo zilizoidhinishwa na Bunge lako Tukufu.

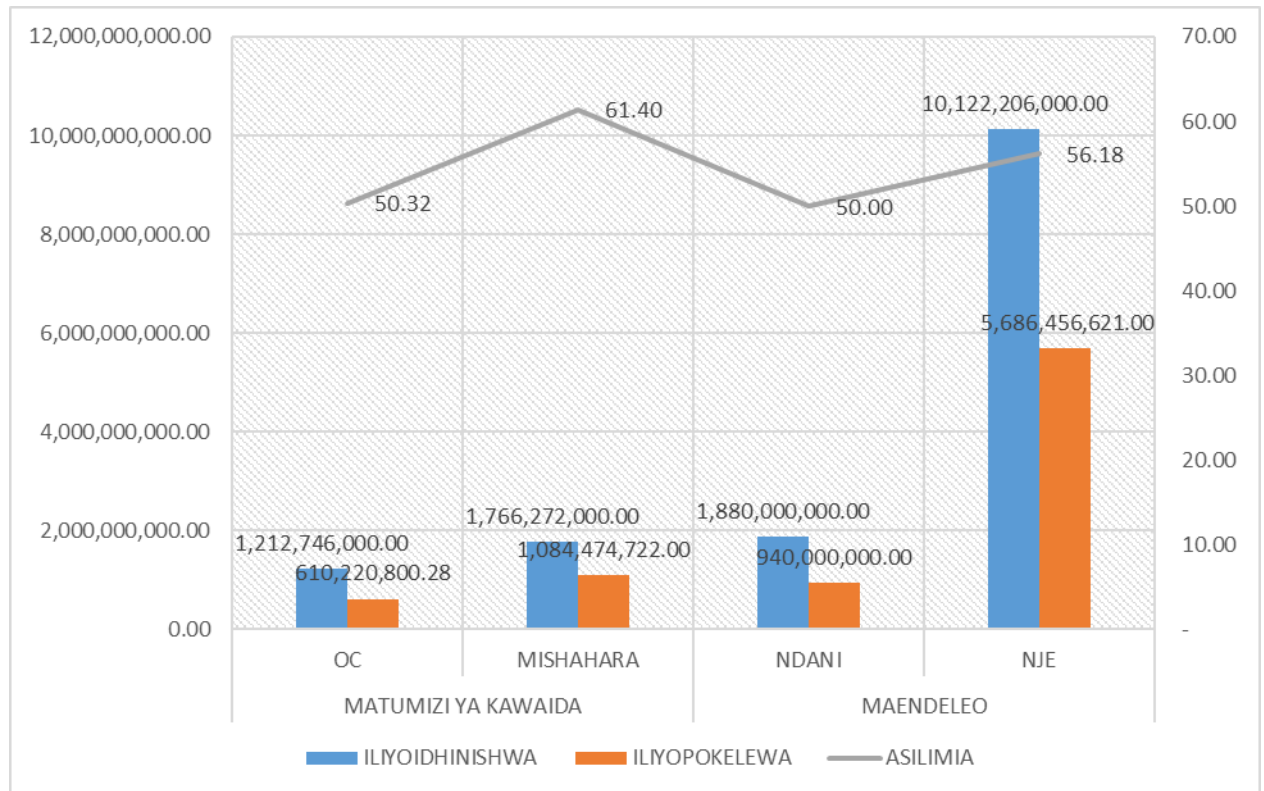
2.4.2 Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti Ukimwi (*Aids Trust Fund - ATF*)

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa kipaumbele cha matumizi ya fedha za ndani za maendeleo zilizotolewa ni **asilimia sitini (60%)** ya fedha zilizopokelewa sawa na **Shilingi 564,000,000.00** zimepelekwa Wizara ya Afya kwa ajili ya kununua dawa aina ya Cotrimoxazole kwa matumizi ya WAVIU. **Asilimia ishirini na tano (25%)** ya fedha zilizopokelewa sawa na **Shilingi 235,000,000.00** zimetumika kutekeleza programu za kinga hasa utoaji wa elimu ya kujikinga na VVU kwa Wanafunzi na Watumishi katika Vyuo vya Elimu ya Juu vya Mkoa wa Dar es salaam na kufanya uraghbishi na elimu ya VVU na UKIMWI kwa vijana katika mkoa wa Tanga kwenye maeneo ambayo mradi wa bomba la mafuta ghafi unapita.

Vile vile, zimetolewa **asilimia kumi na tano (15%)** ya fedha sawa na **Shilingi 141,000,000.00** kuwezesha shughuli za uendeshaji wa mfuko zikijumuisha vikao viwili vya kisheria vya Bodi ya Mfuko wa Udhamini wa UKIMWI; Kufanya mkutano wa uraghbishi na sekta binafsi kwa ajili ya kujadili namna bora ya kuchangia mwitikio wa VVU na UKIMWI nchini; na kuratibu Mbio za Nyika (*Marathon*) ambazo zilifanyika wakati wa maadhimisho ya Siku ya UKIMWI Duniani Mkoani Lindi kwa ajili ya kutunisha Mfuko. Katika mbio hizo jumla ya **Shilingi 250,000,000.00** zilikusanywa kwa

ajili ya kutekeleza afua za kudhibiti UKIMWI kupitia Mfuko wa ATF.

Kielelezo Namba 1: Mchanganuo wa Fedha zilizoidhinishwa na Fedha zilizopokelewa kwa kipindi cha kuanzia Julai 2022 hadi Februari 2023:

Chanzo; Taarifa ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI (TACAIDS) kuhusu Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla, hali ya upatikanaji wa fedha ambayo ni wastani wa **asilimia 55.54** ni ya kuridhisha. Kamati inasisitiza fedha zote zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya masuala ya UKIMWI zitolewe kwa wakati ili kutokwamisha utekelezaji wa shughuli zilizopangwa kwa kipindi husika.

3.0 UCHAMBUZI WA MPANGO WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA WA 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kuchambua Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu –Fungu 92 (Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania) kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024. Uchambuzi ulilenga pamoja na mambo mengine kuhakiki kama Mpango na Makadirio haya umezingatia Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 – 2025, Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano na Mwongozo wa Mpango wa Bajeti uliotolewa na Wizara ya Fedha na Mipango.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi unaonesha kuwa maeneo ya vipaumbele katika makadirio hayo yamezingatia miongozo iliyopo japokuwa bado kumekuwa na changamoto ya Serikali kutenga fedha kidogo kwa ajili ya uratibu wa masuala ya UKIMWI jambo linaloashiria kuwa na utegemezi mkubwa wa fedha za wafadhili.

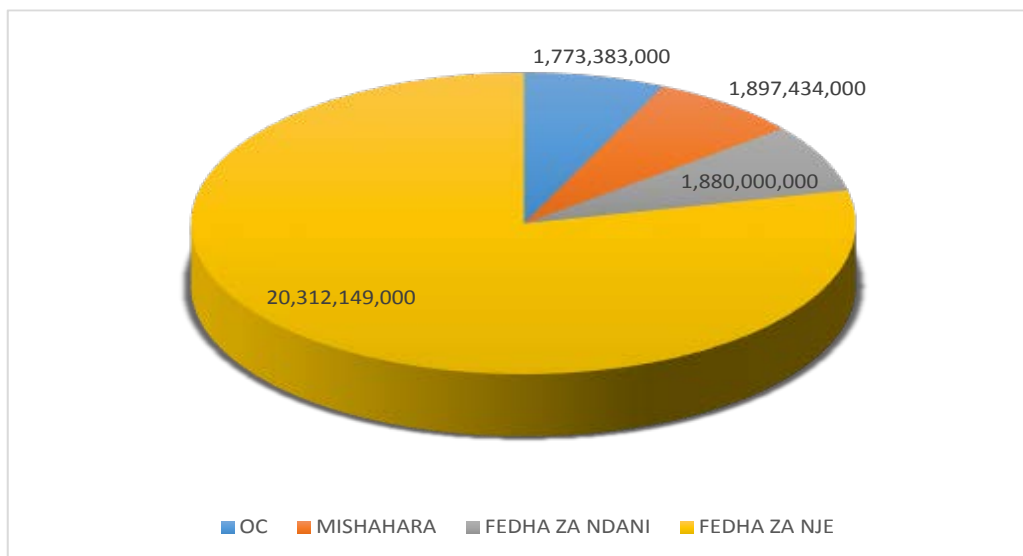
3.1 Mapitio ya Makadirio ya Fedha kwa Mwaka 2023/2024

3.1.1 Fedha zinazoombwa kwa ajili ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI – Fungu 92

Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha wa 2023/24, Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania – Fungu 92 inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 3,670,817,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,897,434,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara na **Shilingi 1,773,383,000.00** kwa ajili ya Matumizi Mengineyo.

Kwa upande wa fedha za Maendeleo, Tume inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 22,192,149,000.00** kwa ajili ya utekelezaji wa Maendeleo. Kati ya Fedha hizo, **Shilingi 1,880,000,000.00** ni Fedha za Ndani na **Shilingi 20,312,149,000.00** ni Fedha za nje.

Kielelezo Namba 2: Fedha Zinazoombwa Kuidhinishwa kwa Mwaka 2023/2024

Chanzo; Randama ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI (TACAIDS) kuhusu Makadirio ya Fedha kwa Mwaka 2023/2024

3.1.2 Ulinganisho wa Fedha zilizoidhinishwa Mwaka 2022/2023 na Fedha zinazoombwa Kuidhinishwa 2023/2024

Kielelezo Namba 3: Ulinganisho wa Bajeti ya Mwaka 2022/2023 na 2023/2024

C	h	AINA	2022/2023	2023/2024	ONGEZEKO/PUNGUFU	ASILIMIA
OC			1,212,746,000.00	1,773,383,000.00	+560,637,000.00	46
M	C	MISHAHARA	1,766,271,000.00	1,897,434,000.00	+131,163,000.00	7
MAENDELEO		NDANI	1,880,000,000.00	1,880,000,000.00	-	0
MAENDELEO		NJE	10,122,206,000.00	20,312,149,000.00	+10,189,943,000.00	101
JUMLA			14,981,223,000.00	25,870,966,000.00	+10,889,743,000.00	73

Taarifa ya Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania 2023/2024

Mheshimiwa Spika, uchambuzi umefanyika wa kulinganisha Bajeti ya Tume kwa Mwaka 2022/2023 na 2023/2024 kama inavyoonekana kwenye Kielelezo Na. 3 na kubaini ongezeko la bajeti kwa **asilimia 73**. Ongezeko hili limetokana na ongezeko kwenye Fedha za Matumizi ya Kawaida kwa **asilimia 57** na ongezeko la Fedha nje za Miradi ya Maendeleo kwa **asilimia 101**.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa fedha za matumizi ya Kawaida, ongezeko zaidi ni kwenye Matumizi Mengineyo (OC) kwa **asilimia 46**. Baadhi ya vifungu na kasma zilizoongezewa fedha ni pamoja na Kifungu 1002, Kasma 22008 inayohusu Mafunzo ya Ndani ambapo fedha zimeongezeka kutoka **Shilingi 30,700,000.00** mwaka 2022/2023 hadi **Shilingi 64,805,000.00** mwaka 2023/2024 sawa na ongezeko la **asilimia 111**. Ongezeko hili limetokana na mahitaji ya mafunzo kwa watumishi na kuongezeka kwa posho ya kijikimu. Ongezeko lingine ni katika Kasma 22010 ya Usafiri wa Ndani ya Nchi ambapo fedha zimeongezeka kutoka **Shilingi 104,330,000.00** Mwaka 2022/2023 hadi **Shilingi 184,980,000.00** sawa na ongezeko la **asilimia 77**. Vilevile Kasma 22032 inayohusu gharama nyingine za uendeshaji ambapo fedha zimeongezeka kutoka **Shilingi 17,100,000.00** hadi **Shilingi 42,500,800.00** sawa na ongezeko la **asilimia 148.5** ambalo limetokana na kutengwa fedha kwa ajili ya kulipa madeni ya watoa huduma.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla katika mafungu yote ya Matumizi ya Kawaida, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa fedha zimeongezeka zaidi katika kasma tano (5) ambazo ni; -

- i. Usafiri wa Ndani ya Nchi ambapo ongezeko limetokana na shughuli za kusambaza Mkakati wa Tano wa Taifa wa Kudhibiti UKIMWI wa Mwaka 2021/2022-2025/2026 kwa wadau katika ngazi ya Taifa, Mikoa 26 na Halmashauri 184;
- ii. Mishahara kutokana na kuongezeka kwa watumishi, kujaza nafasi zilizowazi na kutenga mishahara ya wakuu wa Idara na Vitengo ambavyo havikuwa na wakurugenzi kamili;
- iii. Kuongezeka kwa viwango vya gharama ya posho ya kujikimu kwa watumishi wawapo safarini pamoja na posho za watumishi kwa mujibu wa sheria;
- iv. Mafunzo ya ndani ya nchi kutokana na mahitaji ya mafunzo ya muda mfupi na muda mrefu kwa watumishi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na
- v. Gharama za kumbi za mikutano, mafuta, vilainishi pamoja na gharama nyingine za uendeshaji.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Fedha za Maendeleo za Ndani, hakuna ongezeko la fedha; hivyo kiasi kilichotengwa mwaka wa fedha 2022/2023, ndicho kimeendela kutengwa 2023/2024. Hivyo, zimetengwa fedha kwa ajili ya Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti UKIMWI (ATF) **Shilingi 1,880,000,000.00** zitakazotumika katika maeneo makuu matatu ambapo asilimia sitini (60%) ni kwa ajili ya ununuzi wa dawa kama vile ARV, vitendanishi na bidhaa nyingine za maabara; asilimia ishirini na tano (25%) zimeelekezwa kwenye programu za kinga; na asilimia kumi na tano (15%) ni kwa ajili ya kuwezesha shughuli za uendeshaji wa mfuko.

Mheshimiwa Spika, Fedha za Maendeleo za Nje zimeongezeka kwa asilimia mia moja na moja (101%). Kwa hali hii ni dhahiri kwamba bado kuna changamoto ya kutegemea fedha za wahisani katika kuratibu masuala UKIMWI jambo ambalo linatishia usalama wa wagojwa pale endapo wahisani watasitisha kutoa fedha hizo.

SEHEMU YA TATU

4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, baada ya uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha wa 2022/2023; na Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha wa 2023/2024 kwa Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania – **Fungu 92**, sasa naomba kutoa maoni na ushauri wa Kamati kama ifuatavyo: -

4.1 Upatikanaji wa fedha za ndani kwa ajili ya afua za UKIMWI

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kusesitiza yafuatayo:-

- i) Serikali iipatie Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) fedha zote kama zilivyoidhinishwa na Bunge ili kuiwezesha Tume kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi;
- ii) Serikali ione umuhimu wa kutenga fedha zake za ndani kwa ajili ya udhibiti wa UKIMWI na kupunguza kutegemea fedha za wafadhili kutoka nje ambazo hazina uhakika na zenye masharti magumu kwa ajili ya mwitikio endelevu wa mapambano dhidi ya UKIMWI hasa tukizingatia kwamba baadhi ya wafadhili wameanza kupunguza kiwango cha ufadhili wa fedha za UKIMWI; na
- iii) Serikali iweke mipango madhubuti ya kupata vyanzo vingine vya mapato vitakavyosaidia kupata fedha zaidi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Ni muhimu bajeti ya UKIMWI kwa kiasi kikubwa itokane na fedha zetu za ndani.

4.2 **Mfuko wa Taifa wa UKIMWI (*AIDS Trust Fund - ATF*)**

Mheshimiwa Spika, pamoja na Serikali kuendelea kutenga fedha kwa ajili ya *ATF* bado Kamati inaona upo umuhimu wa kutafutiwa vyanzo mapato ili Mfuko uweze kujiendesha wenyewe. Mlipuko wa ugonjwa wa UVIKO 19 na vita vya Urusi na Ukraine kwa pamoja vimetikisa uchumi na kuhamisha vipaumbele vya wafadhili kwenye maeneo hayo. Hivyo basi, ni vema kama nchi tukatafuta vyanzo mahsusi vya mapato ili kuwezesha *ATF* kuwa na fedha za uhakika;

4.3 **Sera ya UKIMWI ya Mwaka 2001**

Kwa kuwa imebainika kwamba Sera ya UKIMWI ya mwaka 2001 ni ya muda mrefu na imepitwa na wakati, Serikali kwa kushirikiana na Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania (*TACAIDS*) ifanye mapitio ya Sera hii ili iweze kuendana na mazingira yaliyopo sasa;

4.4 **Utekelezaji wa Afua za UKIMWI**

Serikali imejiwekea malengo ya kufikia asilimia 95-95-95 ifikapo 2030. Hadi sasa, Serikali imefanikiwa katika 95 ya kwanza kufikia asilimia 88, 95 ya pili kufikia asilimia 99 na 95 ya tatu kufikia asilimia 98. Kamati imebaini kuwa kuna changamoto katika kufikia malengo ya asilimia 95 ya kwanza ambayo inahusu kupima na kujitambua. Kamati inashauri yafuatayo: -

- i) Elimu iendeleo kutolewa kwa jamii kuhusu virusi vya UKIMWI ili kupunguza unyanyapaa pamoja na maambukizi mapya kwani bado baadhi ya watu wanaoishi na virusi vya UKIMWI

hawajajitokeza nakujua hali zao hususan wanaume;

- ii) WAVIU wasajiliwe kwenye mfumo wa kidigitali (*finger print*) ili kurahisisha utolewaji wa huduma popote na hatimae kuepusha utoro na pia kuwezesha utunzaji wa kumbukumbu za wateja;
- iii) Serikali kupitia Tume ya Kudhibiti UKIMWI na Wizara ya Afya zihakikishe kunakuwepo na mashine za kupimia wingi wa virusi vya UKIMWI (*viral load*) katika vituo vyote vya uangalizi na tiba ili kurahisisha na kuokoa muda pale kipimo hicho kinapohitajika;
- iv) Elimu kuhusu unyanyapaa na ukatili wa kijinsia iendeleo kutolewa kwa jamii ili kuondoa hofu ya upimaji lakini pia kupunguza maambukizi kutokana na vitendo vya ukatili wa kijinsia kwa wanawake;
- v) Kamati za UKIMWI za Vijiji zinategemewa sana katika kusaidia katika mapambano dhidi ya UKIMWI. Hata hivyo, imebainika kuwa, Kamati hizi katika maeneo mengi zinalegalega katika utendaji kazi wake. Kamati inashauri Wizara ya Afya, Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) ione namna ya kuziwezesha Kamati hizi ili ziweze kusaidia katika mapambano na hivyo kupunguza maambukizi;

- vi) Elimu kuhusu umuhimu wa kufanya Tohara kwa wanaume walio chini ya miaka kumi na tano (15) iendelee kutolewa kwa jamii;
- vii) Serikali kwa kushirikiana na Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS), iweke mkakati wa kudhibiti maambukizi kwenye kundi la Vijana ambalo ndilo kundi linaloongoza kwa maambukizi mapya;

5.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Taarifa ya Kamati mbele ya Bunge lako Tukufu. Napenda kukupongeza kwa namna unavyoliongoza Bunge letu kwa umahiri mkubwa. Vilevile, nawashukuru na kuwapongeza Naibu Spika na Wenyeviti wote wa Bunge kwa utekelezaji mzuri wa majukumu yao.

Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukrani za pekee kwa Mheshimiwa Boniphace Simbachawene (Mb) – aliyekuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu – Sera, Bunge na Uratibu, pamoja na Naibu Waziri; Mheshimiwa Ummy Hamis Nderiananga (Mb). Vilevile, nampongeza Mheshimiwa Jenista Joackim Mhagama (Mb) kwa kuteuliwa kuwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu – Sera, Bunge na Uratibu.

Mheshimiwa Spika, vilevile, namshukuru Waziri wa Afya Mheshimiwa Ummy Mwalimu na Naibu Waziri Mheshimiwa Godwin Mollel kwa ushirikiano wao mkubwa walioipatia Kamati wakati wote walipohitajika katika kutekeleza majukumu ya Kamati. Napenda pia kumshukuru Katibu Mkuu, Ofisi ya Waziri Mkuu – Sera, Bunge na Uratibu Dkt. Jim James Yonazi pamoja na Maafisa wote wa Ofisi ya Waziri Mkuu kwa ushirikiano wanaoipatia Kamati.

Mheshimiwa Spika, napenda kumshukuru Mkurugenzi Mtendaji wa Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania Dkt. Leonard Maboko na Watendaji wote wa Mfuko wa Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa ushirikiano waliutoa kwa Kamati wakati Kamati ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, kipekee naomba niwashukuru wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI kwa kazi nzuri waliyoifanya ya kujadili na kuchambua Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Afya kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Kwa heshima kubwa, naomba kuwatambua kwa majina Waheshimiwa Wabunge ambao ni wajumbe wa Kamati hii kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Stanslaus Haroon Nyongo, Mb - Mwenyekiti
2. Mhe. Dkt. Faustin Engelbert Ndugulile, Mb - M/Mwenyekiti
3. Mhe. Aysharose Ndaholi Matembe, Mb - Mjumbe
4. Mhe. Bernadetha Kasabango Mushashu, Mb - Mjumbe
5. Mhe. Cecil David Mwambe, Mb - "
6. Mhe. Christopher Olenyokie Ole Sendeka, Mb - "
7. Mhe. Dkt. Christine Christopher Mnzava, Mb - "
8. Mhe. Dkt. Hamis Andrea Kigwangala, Mb - "
9. Mhe. Elibariki Emmanuel Kingu, Mb - "
10. Mhe. George Ranwell Mwenisongole, Mb - "
11. Mhe. Hassan Haji Kassim, Mb - "
12. Mhe. Hassan Seleman Mtenga, Mb - "
13. Mhe. Josephine Johnson Genzabuke, Mb - "
14. Mhe. Juliana Daniel Shonza, Mb - "
15. Mhe. Khalifa Mohamed Issa, Mb - "
16. Mhe. Mohamed Lujuo Monni, Mb - "
17. Mhe. Mrisho Mashaka Gambo, Mb - "
18. Mhe. Mussa Omar Salim, Mb - "
19. Mhe. Seif Salum Seif, Mb - "
20. Mhe. Shamsia Azizi Mtamba, Mb - "
21. Mhe. Zubeida Khamis Shaib, Mb - "

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru Watumishi wa Ofisi ya Bunge wakiongozwa na Katibu wa Bunge Ndugu Nenelwa Joyce Mwihambi, Kaimu Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndugu Michael Chikokoto na Mkurugenzi Msaidizi Ndugu Gerald Magili kwa kuiwezesha Kamati hii kutekeleza majukumu yake wakati wote. Kipekee, nawashukuru Makatibu wa Kamati Ndugu Hosiana John na Ndugu Victoria Mrema pamoja na Msaidizi wa Kamati Ndugu Grace Gwivaha kwa kuratibu vyema kazi za Kamati na kuhakikisha Taarifa hii inakamilika kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania **Fungu 92** kiasi cha **Shilingi 25,862,966,000.00** ambapo **Shilingi 3,670,817,000.00** ni Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 22,192,149,000.00** kwa ajili ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Mhe. Stanslaus H. Nyongo, (Mb)

MWENYEKITI
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA AFYA
NA MASUALA YA UKIMWI

5 Aprili, 2023